

W Chojnicach odbyła się uroczystość poświęcenia pomnika na mogile około 700 cywilnych ofiar niemieckich zbrodni wojennych – Polaków zamordowanych w masowych egzekucjach jesienią 1939 r. oraz w styczniu 1945 r. na obrzeżach Chojnic, w miejscu nazywanym Doliną Śmierci.

W wydarzeniu uczestniczyli przedstawiciele Instytutu Pamięci Narodowej oraz władz miasta. Dyrektor gdańskiego oddziału IPN dr Marek Szymaniak reprezentował uroczystość jako doradca społeczny Prezydenta RP Karola Nawrockiego, który skierował list do uczestników wydarzenia.

IPN reprezentował Zastępca Prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski, a obecny był także Waldemar Szulc – Zastępca Dyrektora gdańskiego oddziału IPN. Uroczystość odbyła się w dniu, gdy Chojnice obchodziły 106. rocznicę powrotu miasta do Ojczyzny.

Dr Marek Szymaniak odczytał list Prezydenta RP Karola Nawrockiego skierowany do organizatorów – władz miasta i IPN – oraz uczestników uroczystości. Prezydent napisał:

„Niech wierna pamięć o naszych zgładzonych rodakach motywuje nas do zapobiegliwych, wytrwałych i dalekowzrocznych działań w służbie narodu i państwa polskiego. Niech z Chojnic płynie w świat przesłanie i niezłomne postanowienie – już nikt nigdy nie odbierze nam Polakom naszej wolności i pokoju, naszego prawa do życia i nieskrępowanego rozwoju”. Podkreślił również, że wydarzenia z Doliny Śmierci pozostawały „bolesną raną” w historii losów ziemi chojnickiej.

Zastępca Prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski zwrócił uwagę, że w zbiorowej mogile w Chojnicach spoczęło około 700 z sześciu milionów polskich obywateli, którzy stracili życie w okresie II wojny światowej. Podkreślił obowiązek IPN, by odnaleźć, zidentyfikować i pogrzebać w poświęconej ziemi „naszych przodków”. Zaznaczył, że badania identyfikacyjne będą kontynuowane: „W przypadku 700 z Doliny Śmierci będziemy także nadal prowadzić badania identyfikacyjne, będziemy chcieli rodzinom, najbliższym, potomkom przekazać informacje, że oto szczątki waszych przodków (...) tu leżą” – powiedział. Wskazał również na znaczenie prawdy historycznej i misję Instytutu: „Głęboko wierzymy, że przyszłe pokolenia tę prawdę muszą znać. Prawdę o bestialstwie niemieckiej i sowieckiej okupacji i terrorze rządów komunistycznych. (...) by to się nie powtórzyło” – podkreślił.

Pomnik został poświęcony przez proboszcza parafii w Niezychowicach ks. Ryszarda Ptaka. Przy mogile składano kwiaty i zapalano znicze. Pomnik stanął na zbiorowym grobie na Cmentarzu Ofiar Zbrodni Hitlerowskich w Chojnicach na Pomorzu – po roku od państwowego pochówku, w którym uczestniczył Karol Nawrocki, wówczas prezes IPN. Powstał według koncepcji i za środki Instytutu Pamięci Narodowej.

Szcątki około 700 cywilnych ofiar niemieckich zbrodni wojennych zostały zamknięte w 188 trumnach i pochowane we wrześniu 2024 r. na cmentarzu w Chojnicach. Pomnik składa się z trzech tablic. Na środkowej umieszczono napis przygotowany przez IPN: „Pamięci spoczywających tu około 700 cywilnych ofiar niemieckich zbrodni wojennych zamordowanych w masowych egzekucjach na jesieni 1939 r. oraz w styczniu 1945 r. na obrzeżach Chojnic zwanych Doliną Śmierci”. Umieszczono także datę pochówku. Na tablicy po prawej stronie znalazły się dane dwóch zidentyfikowanych ofiar: Ireny Szydłowskiej i

Anny Stołowskiej. Pozostawiono miejsce na kolejne nazwiska – podobnie jak na tablicy z lewej strony.

Postępowanie IPN trwało, w tym prace związane z identyfikacją ofiar. Szczątki około 700 ofiar niemieckich zbrodni z czasów II wojny światowej zostały odnalezione w pięciu masowych mogiłach na północnych obrzeżach Chojnic zwanych Doliną Śmierci podczas prac ekshumacyjnych prowadzonych w latach 2021–2024, w ramach śledztwa prowadzonego przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Gdańsku. Śledztwo prowadził prok. Tomasz Jankowski z gdańskiego oddziału IPN.

Postępowanie śledczych IPN zostało zainicjowane wynikiem prac archeologicznych przeprowadzonych na tym terenie między 9 maja a 15 grudnia 2020 r. przez zespół naukowców kierowanych przez dr. Dawida Kobiątkę.

Artur Chomicz